

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอนะ

ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลก เพื่อความมั่นคงดำรงอยู่ของประเทศชาติ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงในโลกคอมมิวนิสต์ จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทย แต่การเตรียมการให้มีภาวะทางการเมืองและการทหารที่มั่นคงเข้มแข็ง ก็ยังคงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอยู่เสมอ ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า "แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบไว้พร้อมสรรพ" ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประเทศชาติพ้นจากภัยที่จะมากระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยของชาติ ไม่ว่าในเวลาใดก็ตาม

การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่ผ่านมา เราให้ความสำคัญต่อความมั่นคงภายในชาติเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากสงครามการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ รัฐบาลต้องทุ่มเทกำลังทรัพยากรจำนวนมหาศาลเพื่อต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ซึ่งกว่ารัฐบาลจะประสบผลในการยุติสงครามการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของ พคท.ลงได้ ก็กินเวลายาวนานกว่า 20 ปี สำหรับภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ ซึ่งมักจะมาจากประเทศที่มีลัทธิการปกครองต่างจากประเทศไทย แม้จะคุกคามต่อความมั่นคงน้อยกว่าภัยจาก พคท. แต่ก็ก็เป็นภัยคุกคามที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและในบางช่วงก็คุกคามต่ออธิปไตยของประเทศไทยอย่างรุนแรงจนต้องใช้กำลังทหารเข้าต่อสู้ และนั่นภัยจากภายนอกประเทศ จึงนับได้ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ที่จะต้องเตรียมการไว้พร้อมรับมืออยู่เสมอ

ในยุทธศาสตร์การทำสงครามสมัยใหม่ การรุกราน ไม่ได้กระทำโดยใช้กำลังอาวุธรุกรานอย่างเปิดเผยเท่านั้น หากแต่ยังมีการส่งกำลังแทรกซึมเข้าไปก่อความวุ่นวาย ก่อวินาศกรรม หรือก่อความไม่สงบต่าง ๆ ขึ้นในประเทศคู่สงคราม ตามหลักการของการก่อศึกรนอกบ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังทำให้ชาติมีความไม่พร้อมที่จะสู้รบกับกองกำลังที่จะยกเข้ารุกรานอย่างเปิดเผยต่อไป ดังนั้นระบบการป้องกันประเทศของไทย จึงใช้ยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จเพื่อมุ่งหวังให้มีการระดมกำลังทรัพยากรทุกประเภทของชาติมาใช้กันอย่างเป็นระบบ เพื่อการป้องกันรักษาความมั่นคงของชาติให้รอดพ้นจากภัยการรุกรานดังกล่าว

กระบวนการนิเทศน์ที่เขตหลัง เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ และเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการสู้รบในแนวด้านทันทันชาติก็อย่างยิ่ง เพราะแนวหลังต้องดำเนิน

การสนับสนุนส่งเสริมกำลังบำรุงให้แก่แนวหน้า ไปพร้อมกับความพยายามสร้างความเข้มแข็งมั่นคงอย่างเนืองแน่นที่จะ ใ้พื้นที่ เขตหลัง เป็นปราการ ให้แก่กองกำลังที่สู้รบในแนวหน้าอีกด้วย ดังนั้นการที่จะทำให้พื้นที่แนวหลังมีความมั่นคงได้เช่นนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมการไว้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ยามปกติที่บ้านเมืองยังไม่ถูกคุกคาม

กองอาสารักษาดินแดน เป็นกองกำลังประจำถิ่นที่จัดไว้ในกองกำลังของระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ได้รับมอบภารกิจในกระบวนการนิทกษพื้นที่ เขตหลัง ทั้งในด้านการระวังป้องกัน และการควบคุมความเสียหายในพื้นที่ เขตหลัง การศึกษาในที่นี้จึง ได้นำกองร้อยอาสารักษาดินแดน จังหวัดเลข ที่ 1 และที่ 2 มาเป็นกรณีศึกษา เพื่อพิจารณาว่า บทบาทของกองอาสารักษาดินแดน จะเป็น ไปในลักษณะใดในกระบวนการนิทกษพื้นที่ เขตหลัง และส่งผลอย่างไรต่อความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่รัฐบาลสามารถยุติสงครามการก่อการร้ายด้วยกำลังอาวุธลงได้อย่างสิ้นเชิง พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์มาเป็น การปฏิบัติการรุกทางการเมือง ด้วยการปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชน ไปพร้อมกับการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน เพื่อไม่ให้ต้องหลงผิด ถูกชักจูงไปต่อสู้ทางการเมืองนอกวิถีทางของระบบการเมืองดัง เช่นในอดีต

บทบาทในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์นี้ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นภารกิจหลักของทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านความมั่นคง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ ครั้งหนึ่ง กองกำลังติดอาวุธของ พคท. ได้คุกคามต่อความมั่นคงภายในของชาติในระดับที่นับได้ว่าเป็นภัยอย่างสูงสุด จนต้องผนึกกำลังทุกฝ่ายเข้าต่อสู้ แม้ว่าปัจจุบัน พคท. จะถูกยุติบทบาทที่สามารถปฏิบัติการได้อย่างเปิดเผยในการต่อสู้กับรัฐบาลลงไปแล้วก็ตาม แต่ พคท. ก็ยังถูกจัดว่าเป็นภัยสำคัญที่คุกคามต่อความมั่นคงของประเทศอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากความไม่ไว้วางใจของรัฐที่มีต่อผู้ที่เคยร่วมกับ พคท. ในทุกลักษณะ ประกอบกับมีการประมาณสถานการณ์ว่า กลุ่มแนวร่วม พคท. ที่ยังคงมีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ฝังอยู่ในจิตใจ กำลังรอคอยโอกาสและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการต่อสู้ในแนวทางของคอมมิวนิสต์เพื่อลุกขึ้นต่อสู้อีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้นทรัพยากรของรัฐจึงยังคงถูกทุ่มเทไปใช้ในการกิจการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์เช่นเดิม แต่ในระดับที่น้อยลง เพราะยังคงถือว่าภัยจาก พคท. ยังมีผลต่อการดำเนินกระบวนการนิทกษพื้นที่ เขตหลังอย่างสำคัญยิ่ง เพราะความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ถือเป็นพลังอำนาจอันมหาศาลที่จะนำไปใช้ในการต่อต้านภัยคุกคามจากภายนอกประเทศนั่นเอง

จากผลการศึกษารูปได้ว่า บทบาทของกองอาสารักษาดินแดน ในฐานะกองกำลังกึ่งทหาร ในกระบวนการนิทักษ์พื้นที่ เขตหลัง มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศ อันเป็นผลดีต่อระบบการป้องกันประเทศแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ เพราะบทบาทและภารกิจหน้าที่ ที่กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัด (ร้อย อส.จ.) ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัตินั้น ล้วนเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย ภายในประเทศทั้งสิ้น แต่ขณะเดียวกัน ก็พบว่าบทบาทของร้อย อส.จ. ในกระบวนการนิทักษ์พื้นที่ เขตหลัง มีอยู่ เฉพาะในส่วนของการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลัง เท่านั้น โดยยังไม่ได้ก้าวล่วง เข้าไปมีบทบาทในส่วนของการควบคุมความเสียหายในพื้นที่ เขตหลัง ตามแผนการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแต่อย่างใด เป็นเนืองแต่มีการสั่งการให้ ผบ.ร้อย อส.จ. ประสานงานกับอำเภอและเทศบาล ให้บรรจุกองกำลังสมาชิก อส. ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมาแล้ว เข้าไว้ในแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของอำเภอและเทศบาลด้วยเท่านั้น

สำหรับบทบาทในการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลังของกองร้อยอาสารักษาดินแดน ในจังหวัดเลข ที่ได้แยกการปฏิบัติออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ นั้น พบว่า การปฏิบัติภารกิจในแต่ละด้าน ได้ส่งผลดีต่อการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลัง ในลักษณะที่เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือกองกำลังส่วนอื่น ๆ ที่มีภารกิจหน้าที่ในกระบวนการนิทักษ์พื้นที่ เขตหลัง เช่นกัน เช่น การช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจและ กอ.รมน.จว. หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า ภารกิจหน้าที่ของกองกำลัง อส. และกองกำลังอื่น ๆ ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยระเบียบ กฎหมาย หรือคำสั่งของหน่วยงานนั้น ๆ อยู่แล้ว ว่าหน่วยมีขอบเขตของภารกิจหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของชาติในด้านใด เนืองใด การที่ระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ นำภารกิจหน้าที่ของกองกำลังต่าง ๆ เหล่านั้นมาจัดระบบและมอบหมายให้ปฏิบัติ จึงเป็นภาระกระทำเพื่อต้องการให้มีการจัดระบบการป้องกันประเทศให้เป็นกระบวนการเดียวกัน มีการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบและขอบเขตการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการจัดทำเป็นแผนเตรียมการไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ยามปกติ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติของกองกำลังต่าง ๆ ในยามที่ประเทศชาติเผชิญภัย สามารถกระทำได้ทันต่ออย่างสอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ยังพบว่า บทบาทของกองกำลัง อส. ในการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลังด้านการรักษาความมั่นคงภายใน จะเป็นไปในลักษณะที่มุ่งสร้างให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยเน้นปฏิบัติเพื่อความมั่นคงภายใน หรือในพื้นที่ส่วนหลังเป็นลำดับแรก เพื่อต้องการทำให้พื้นที่ส่วนนี้มีความสุข มีการพัฒนา และมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่ในระดับที่ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข โดยการปฏิบัติภารกิจของกองกำลัง อส.

ได้มุ่งที่จะดำเนินการขจัดปัญหาหลัก ๆ ให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว ก่อนที่ปัญหานั้นจะขยายผล ไปสู่การ สร้างปัญหาย่อยในด้านต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่จนเกิดเป็นเงื่อนไขของสังคมขึ้นได้ เช่น ปัญหาการลัก ลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองมาหลบอาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนหลัง นอกจากการมุ่งขจัดเงื่อนไขของสังคมดังกล่าวแล้ว บทบาทที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่กอง กำลัง อส. รับผิดชอบดำเนินการเพื่อสร้างให้เกิดความมั่นคงภายในยิ่งขึ้นไปอีก ก็คือการต่อสู้เพื่อ เอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างถาวร ด้วยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหาร อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากหากสามารถทำให้พื้นที่ เขตหลังมีความปลอดภัยอย่างมั่นคงในทุกๆ ด้านอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงของชาติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหาร ซึ่งมีผลเกื้อกูลต่อระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ อันเป็นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศที่ เราใช้อยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ จากการแจกแจงการปฏิบัติการของกองอาสารักษาดินแดน ในรายละเอียดว่า การปฏิบัติการแต่ละภารกิจนั้นมีลักษณะงานเป็นประการใด และส่งผลต่อการเสริม สร้างความมั่นคงของชาติในด้านใด ได้พบว่า บทบาทการปฏิบัติการของสมาชิก อส. มีส่วนใน การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติด้านสังคมจิตวิทยามีมากที่สุด ลำดับรองลงมา ได้แก่ การมีส่วน เสริมสร้างความมั่นคงของชาติด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ตามลำดับ โดยภารกิจ เดียวที่เข้าไปปฏิบัติ อาจส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกัน หรือการปฏิบัติหน้าที่ในบางภารกิจก็มุ่งที่จะเสริมสร้างความมั่นคงเพียงด้านเดียวเป็นหลัก เพื่อให้ ความมั่นคงของชาติในด้านนั้นส่งผล ไปสู่ความมั่นคงของชาติในด้านอื่น ที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะ เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตาม จากผลของการวิจัยนี้ ซึ่งหาใช่ภาพตัวแทนของสมาชิก อส. ทั้งหมดที่ แท้จริงไม่ เพราะการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นลงไปเฉพาะในส่วนของสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส.จ. ซึ่งถูกจัดเข้าเป็นกำลังส่วนหนึ่งในกระบวนการฝึกหัดพื้นที่ เขตหลังเท่านั้น ในส่วนของสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส.อ. ซึ่งตามยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จไม่ได้จัดเข้าไว้ในกองกำลังใด ๆ ยัง ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่อาจทำให้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เปลี่ยนแปลงไปได้ หากยุทธศาสตร์การต่อสู้ เบ็ดเสร็จจัดให้สมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส.อ. เป็นกำลังส่วนหนึ่งของระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ก็เนื่องจาก นอกจาก ร้อย อส.อ. จะยึดถือแนวทางในการปฏิบัติการ 4 แนวทาง เช่นเดียวกับสมาชิก อส. ร้อย อส.จ. แล้ว สมาชิก อส. ร้อย อส.อ. ยังอยู่ใกล้ชิดกับหน่วยราชการ ระดับอำเภอ ซึ่งถือเป็นหน่วยปฏิบัติการที่แท้จริง อันมีผู้บังคับบัญชาสูงสุดเป็นคน ๆ เดียวกัน คือ นายอำเภอ ที่มีการปฏิบัติหน้าที่ในคราวเดียวกันหลายตำแหน่งตามที่ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการฝึกหัดพื้นที่ เขตหลังกำหนดไว้ เช่น ดำรงตำแหน่ง ผบ. ร้อย อส.อ. ตำแหน่ง

ผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอ ตาม พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 ผบ. ศอปป. รมท. อ. ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ ทสปช. ศูนย์ อพป. ศูนย์ประสานงาน ลส. ชบ. ประธานคณะกรรมการ คจก. ระดับอำเภอ และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งจากการที่นายอำเภอต้องรับผิดชอบงานในหลาย ๆ หน้าที่ พร้อมกันนี้ เมื่อกำลังสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส. อ. เป็นหน่วยกำลังติดอาวุธหน่วยเดียวที่นายอำเภอมีอยู่และมีเอกภาพในการปกครองบังคับบัญชามากที่สุด ประกอบกับการกิจ 4 แนวทางของสมาชิก อส. ก็มีความสอดคล้องเกื้อหนุนต่อกันต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความมั่นคงดังกล่าวข้างต้นอยู่แล้ว ฉะนั้น สมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส. อ. จึงมักถูกส่งใช้ให้เข้าปฏิบัติการกิจในทุก ๆ เรื่องที่นายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าบรรเทาภัยฝ่ายพลเรือน ตามแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของอำเภอ ซึ่งถือเป็นการควบคุมความเสียหายในพื้นที่เขตหลัง ตามกระบวนการนิทกษณ์พื้นที่ เขตหลังของยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ ด้วยเหตุนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า กองอาสารักษาดินแดน ไม่มีบทบาทในกระบวนการนิทกษณ์พื้นที่ เขตหลัง ด้านการควบคุมความเสียหายในพื้นที่เขตหลัง นั้น จึงหมายถึงเฉพาะสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส. จ. ซึ่งถูกจัดเข้าเป็นกองกำลังในยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ เท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยที่พบว่า บทบาทของสมาชิก อส. ในกระบวนการนิทกษณ์พื้นที่ เขตหลัง เมื่อพิจารณาตามพื้นที่แล้ว จะมีบทบาทในพื้นที่เพื่อความมั่นคงภายในมากกว่าพื้นที่เพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดนนั้น เป็นการหมายถึงเฉพาะบทบาทของสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส. จ. ซึ่งเป็นกองกำลังในยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จเช่นกัน เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว หลังจากกำลังฝ่ายทหารได้ถอนตัวออกจากแนวชายแดน ไทย-ลาว ตามข้อตกลงของผู้นำฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศภายหลังการเจรจาการตีความขัดแย้งบ้านร่มเกล้าแล้ว การเฝ้าตรวจและตรึงกำลังในจุดยุทธศาสตร์สำคัญชายแดน ไทย-ลาว ในพื้นที่ อำเภอนาแก้ว ด้านซ้าย ทาลี และเชียงคาน ได้ตกเป็นหน้าที่ของ ร้อย อส. อ. เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาจึงจะเห็นได้ว่า กองอาสารักษาดินแดนเป็นหน่วยกองกำลังกึ่งทหารติดอาวุธ ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นเวลานานแล้ว และมีวิวัฒนาการทั้งด้านการจัดโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนแน่นอน และมีอิสระในการปฏิบัติการกิจตามที่ได้รับมอบหมายภายใต้กรอบการปฏิบัติอย่างพอสมควร ด้วยงบประมาณที่เป็นของตนเอง กองอาสารักษาดินแดนจึงถือเป็นสถาบันที่มีความเป็นปึกแผ่น มีการดำรงอยู่ และมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในการรักษาความมั่นคงของชาติ ฉะนั้น แม้ว่าสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ จะ ได้ถูกขุดลงไปแล้วอย่างมากมายก็ตาม แต่เนื่องจากกองอาสารักษาดินแดนมีความ

เป็นสถาบันดังที่กล่าวมาแล้ว จึงย่อมจะมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เพื่อความดำรงอยู่ของกองอาสาสมัครชาตินตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการที่กองอาสาสมัครชาตินตนเอง มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยด้านหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่าน่าจะเป็นตัวถ่วงที่สำคัญที่ทำให้การปรับเปลี่ยนบทบาท และการพัฒนาหน่วยของกองอาสาสมัครชาตินตนเองกระทำได้อย่างล่าช้าก็คือ การขาดคุณภาพของสมาชิก อส. เนื่องจากส่วนใหญ่ของสมาชิก อส. เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำระดับประถมศึกษาเท่านั้น ประกอบกันมาจากครอบครัวที่ยากจน ความมุ่งหวังในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก อส. จึงมิได้มาจากอุดมการณ์รักชาติ หากแต่มีความมุ่งหวังที่จะหางานที่มีรายได้ต่อเดือนที่แน่นอนกว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำ ~~นี้~~ ^{ดังนั้น} ก็เนื่องมาจากค่าตอบแทนของสมาชิก อส. ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำมากคือ 62-65 บาท/วัน เท่านั้น ในขณะที่สมาชิก อส. ทุกคนจะต้องอยู่ปฏิบัติภารกิจ ณ หน่วยที่ตั้งเต็มวันและทุกวัน จากปัจจัยทางด้านค่าตอบแทนตนเองจึงไม่เป็นเหตุจูงใจให้บุคคลในกลุ่มที่มีพื้นฐานความรู้สูงมาสมัครเข้าเป็นสมาชิก อส.

ฉะนั้น การปรับเปลี่ยนบทบาทของสมาชิก อส. ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ที่มีอัตราการขยายตัวสูงและรวดเร็วเช่นในปัจจุบัน ย่อมจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิก ในองค์กรเป็นประการสำคัญด้วย เพราะความรู้ความสามารถเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผลงานที่ปรากฏออกมา ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพของสมาชิก อส. ที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำ และมีทักษะประสบการณ์เฉพาะการปฏิบัติการทางทหารมาตลอดระยะเวลาการต่อสู้เพื่อเอกราชคอมมิวนิสต์ ที่ยาวนานมากกว่า 20 ปี ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่กองอาสาสมัครชาตินตนเอง ต้องรีบดำเนินการในทันที

ขณะเดียวกัน กองอาสาสมัครชาตินตนเอง จะต้องวางแผนในระยะยาวเพื่อจูงใจบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้ที่สูงกว่าระดับประถมศึกษาให้สมัครเข้าเป็นสมาชิก อส. ในปริมาณที่มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยการให้ค่าตอบแทนหรือสวัสดิการที่สูงกว่าที่มีการจ่ายให้ในปัจจุบัน เพื่อนำสมาชิก อส. กลุ่มนี้มาสั่งใช้ในการปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์พัฒนา ซึ่งมีลักษณะงานที่ซับซ้อนกว่า แต่ทั้งนี้หนทางแห่งความสำเร็จ ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการสร้างความเข้าใจใหม่แก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและรัฐบาล มิให้ติดขัดกับคำว่า "อาสาสมัคร" และนำมาใช้เป็นเครื่องกีดกันการเติบโตของกอง

อาสาสมัครดินแดนเอง เพราะในทางปฏิบัติที่เป็นจริงแล้ว สมาชิก อส. มิได้ปฏิบัติงานเฉพาะวงจำกัดของการอาสาสมัครเท่านั้น หากแต่เป็นการปฏิบัติงานในลักษณะประจำในฐานะที่เป็นกองกำลังหลักของกระทรวงมหาดไทยในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข แก่ประชาชนในหมู่บ้านชนบทห่างไกล ที่ส่วนราชการอื่น เข้าไม่ถึง

2. ในส่วนของสมาชิก อส. สังกัด ร้อย อส.อ. ซึ่งอยู่ในสังกัดการบังคับบัญชาตามระเบียบกฎหมายเดียวกับ สมาชิก อส. ร้อย อส.จ. มีการปฏิบัติการที่สั่งการไปจากองค์การบริหารเดียวกัน จะมีความแตกต่างกันก็เฉพาะการจัดส่วนบังคับบัญชา และช่วงระยะเวลาการฝึกเท่านั้น แต่ร้อย อส.อ. มิได้ถูกจัดเข้าเป็นกองกำลังในยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ ทั้งที่ร้อย อส.อ. เป็นหน่วยกำลังหลักที่อยู่ประจำในพื้นที่และปฏิบัติการกิจในกระบวนการนิเทศพื้นที่ เขตหลังตามยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จอยู่แล้ว ทั้งในส่วนของการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลัง และการควบคุมความเสียหายในพื้นที่ เขตหลัง

ฉะนั้น กองกำลังสมาชิก อส. ร้อย อส.อ. จึงมิได้ถูกจัดให้ทำหน้าที่ความรับผิดชอบในแผนป้องกันประเทศ เพื่อการเตรียมการไว้ตั้งแต่ยามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลการศึกษาค้างนี้ ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สมาชิก อส. ร้อย อส.จ. มิได้เข้าไปมีบทบาทในการควบคุมความเสียหายในพื้นที่ เขตหลัง ตามกระบวนการนิเทศพื้นที่ เขตหลังแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่สมาชิก อส. ร้อย อส.อ. กลับมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดภายใต้การสั่งใช้ของนายอำเภอ ในฐานะผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการจัดสมาชิก อส. ร้อย อส.อ. เข้าไว้ในกระบวนการนิเทศพื้นที่ เขตหลัง ตามยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ เพื่อจะได้มีการกำหนดและแบ่งมอบหน้าที่ของสมาชิก อส. ส่วนนี้ให้แน่ชัดเพื่อความเป็นเอกภาพในการควบคุมบังคับบัญชา ตลอดจนการโฆษณาขีดความสามารถให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายนั้น ได้อย่างสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3. การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นเพื่อให้ทราบว่ากองอาสาสมัครดินแดน (อส.) มีบทบาทอย่างไรในกระบวนการนิเทศพื้นที่ เขตหลัง ใน 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เพื่อให้ทราบว่า อส. มีการปฏิบัติการหน้าที่ในกระบวนการนิเทศพื้นที่ เขตหลัง ทั้งในส่วนของการระวังป้องกันพื้นที่ เขตหลัง และในส่วนของการควบคุมความเสียหายในพื้นที่ เขตหลัง อย่างไร และมีลักษณะของการปฏิบัติการกิจเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 เพื่อให้ทราบว่า อส. มีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการนิเทศพื้นที่ เขตหลัง
เน็ดหมักในสิ่งที่เขตหลังพื้นที่ใด ระหว่างพื้นที่เพื่อความมั่นคงชายแดน และพื้นที่เพื่อความมั่นคงภายใน
ส่วนที่ 3 เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติภารกิจของ อส. ส่งผลต่อความมั่นคงของ
ชาติในด้านใดบ้าง

ซึ่งผลการศึกษาได้ปรากฏว่า อส. มีบทบาทในกระบวนการนิเทศพื้นที่เขตหลัง
ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่าผลของการปฏิบัติภารกิจของ
อส. ในกระบวนการนิเทศพื้นที่เขตหลังนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดความมั่นคงของชาติในแต่ละด้านใน
ลักษณะใด และการปฏิบัติภารกิจของ อส. เช่นนั้น นอกจากส่งผลต่อความมั่นคงของชาติแล้วนั้น
ได้ก่อให้เกิดเงื่อนไขทางสังคมอันจะพัฒนาไปสู่ผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงภายในของชาติใน
อนาคต ขึ้นอีกหรือไม่ อย่างไร จึงควรจะได้มีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ในประเด็น
ต่าง ๆ ดังที่กล่าวข้างต้นต่อไป

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย